

Barraca de la vinya d'en Joan Casals de cal Teta

Castellbell i el Vilar

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Can Joan Domingo
Alçada: 212

Coordenades:

Latitud: 41.65658
Longitud: 1.86828
UTM Est (X): 405771
UTM Nord (Y): 4612266

Classificació

Número de fitxa 08053 - 296
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Contemporani Popular
Segle XIX
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: És una barraca molt ben conservada, amb la pedra ben treballada. El seu propietari cultiva la terra amb olivera i alguns arbres fruiters. El seu propietari manté la barraca en un perfecte estat de conservació.
Protecció Legal
Observacions protecció: BCIL -Pla d'Ordenació Urbanística Municipal (2015)
Accés Restringit
Ús actual: Sense ús
Titularitat Privada
Titular: 08262A012000190000GE
Autoria de la fitxa Jordi Montlló i Laura Bosch
Data de registre de la fitxa: dg., 29/01/2017 - 01:00

Descripció

Barraca aïllada, de pedra seca ubicada a l'extrem nord del municipi, fent de termenal amb el municipi veí de Sant Vicenç de Castellet. Per accedir-hi cal entrar per aquest poble en direcció a Can Joan Domingo.

El camí de terra va resseguint l'autopista de Manresa pel seu costat dret fins que l'hem de travessar per dessota. Cal deixar la pista que mena directament a una pedrera i continuar pel de la dreta mateix fins a arribar a una finca vallada amb un barriet de fusta. La barraca està al capdavall, en una feixa molt ben cuidada on hi ha una plantació d'oliveres joves amb algun arbre fruiter.

Està construïda damunt d'una solera de pedra. És de planta circular, i mesura 2,55 metres de diàmetre interior. Els rocs més grossos es troben situats a la base, a la part exterior i al portal per donar més consistència i solidesa a l'edificació. Entremig hi ha el pedruscall, en forma de falques que s'han introduït a cops de mall o maceta per evitar que els blocs més grossos es moguin. La porta està orientada al sud, amb una doble llinda plana, monumental i els brancals rectes, lleugerament desbastats. Repartint el pes, al centre dels brancals, de 0,65 metres de gruix s'hi ha collat una porta de ferro, feta expressament pel propietari. Mesura 1,70 metres d'alçada per una amplada que oscil·la entre 0,75 i 0,85 metres. Els murs tenen un gruix de 0,65 metres. La coberta és de volta per aproximació de filades amb una llosa de tancament monumental. El cobriment de terra es manté intacte gràcies a la presència d'una planta anomenada iris pallida (un gènere de plantes amb flor monocotiledònies de la família de les iridàcies, amb rizoma que aguanta la terra i el pedruscall, sense malmetre la volta de la coberta. El voladís que protegeix els murs de filtracions d'aigua de pluja es conserva íntegrament. Té dues espitlleres orientades al sud-est i a l'est respectivament. A l'interior destaca un tinell de pedra mot ben executat. Tot el voltant de la barraca està enjardinat; el propietari ha reforçat els murs de fonamentació amb una mur de 0,60 metres d'amplada per una alçada de 0,50 metres que en alguns indrets fa funció de jardineria.

Observacions:

La barraca està ubicada a la vinya de Dalt, en terres de Can Joan Domingo, un mas de Sant Vicenç de Castellet. Aquesta finca fa de termenal amb el municipi de Castellbell i el Vilar. El seu propietari, en Joan Casals Baqué, informa que la barraca va ser construïda pel seu avi Josep que mai va conèixer. El seu pare, l'Enric Casals Serra Viñals va treballar la terra mantenint la barraca dempeus i ell, després que obrissin l'autopista la va restaurar així com les marjades de pedra. En destaca la llinda monumental en pedra sorrenca que el seu avi va aprofitar d'una antiga construcció de planta rectangular, tal vegada una casa que hi ha a l'altre extrem de la finca, en el lloc més alt on hi ha unes alzines. Encara es poden veure les fonamentacions molt ben arranjades.

En aquesta barraca s'hi havia instal·lat una família vinguda d'Andalusia després de la Guerra Civil, que feia carbonet dels ametllers.

Barraca inventariada per l'Observatori del Paisatge de Catalunya dins el projecte Wikipedra amb el codi 3158.

Història

La tècnica de la pedra seca es caracteritza per l'ús de la pedra sense treballar i sense cap material d'unió. Les irregularitats de les lloses es corregeixen amb pedruscall. La pedra només es treballa quan ha de tenir una tasca específica, com llandes o escaires. A Castellbell i el Vilar aquesta tècnica s'utilitza en les barraques de vinya, en les parets de marge per aterrar el terreny i també en alguns ponts per facilitar el pas dels torrents.

Es tracta d'una tècnica amb uns orígens molt remots però que la seva expansió es vincula amb el creixement de la viticultura durant la segona meitat del segle XIX (SOLER i PERARNAU:1985). No hi ha testimonis,

ni documentació que puguin aportar una cronologia més antiga. Els condicionants que afavoreixen l'aparició de les barraques són: un increment de l'àrea cultivable que provoca la construcció de parets de pedra seca per formar feixes; una atenció més continuada que reclama el conreu de la vinya, creant la necessitat d'aixopluc i magatzem d'eines del pagès que restarà més temps lligat al camp; i, finalment, la presència al Bages, d'un estrat rocós molt pròxim a la superfície.

La situació geogràfica d'aquestes barraques ve condicionada per la necessitat d'aprofitament de l'espai conreat. Podem trobar, per tant, barraques construïdes entre dues feixes de diferent nivell, sempre i quan siguin del mateix propietari. També podem trobar barraques enmig del camp, però es deu al mateix condicionant, ja que segurament es tracta d'una franja del camp rocosa o de difícil utilització pel conreu. Finalment, també podem trobar les barraques en un racó del camp, on s'amuntegaven les pedres extretes de llaurar, o fora del camp semi excavades en un marge. Segons la tipologia de la seva construcció, poden ser de planta circular o quadrangular i poden ser construccions isolades o estar adossades en un marge o altra construcció. La volta de les de planta circular es fa per aproximació de fileres. En canvi, les de planta quadrangular poden tenir la volta per aproximació de fileres o en base a un sistema piramidal. Pel que fa al tema dels constructors, es pot parlar de tres teories: l'existència de quadrilles de "barracaires" itinerants, els "sardans", o el propi pagès. L'existència del sardans s'ha recollit en el treball de Soler i Perarnau (1985) gràcies a un informant que situa aquests personatges a finals del segle XIX. Es tracta d'homes procedents de la Cerdanya, segurament la part alta de la Cerdanya, que oferien els seus serveis per a la construccions de pedra seca, com activitat complementària en èpoques climatològicament adverses en el seu lloc de residència.

Bibliografia

- MARTÍN i VILASECA, Fèlix i PREIXENS i LLEVADOT, Josep (2005). Les construccions de pedra seca. Inventari de cabanes de volta, balmes murades i aljubs a les terres de Lleida. Pagès editors. Lleida.
- QUERALT BOLDÚ, Ramon (2008). Les cabanes de volta de les Borges Blanques. Paisatges, fets i gent. Cossetània edicions. Valls.
- RIPOLL, Ramon, coord. (2010). La pedra seca. Evolució, arquitectura i restauració. Col·lecció Arquitectura tradicional, vol. 3. Edicions Brau. Figueres.
- SOLER i BONET, Josep M. i PERARNAU i LLORENS, Jaume (1985). "Les barraques de vinya al terme municipal d'Artés (Pla de Bages)"; dins Dovella, núm. 17. Manresa, pàgs. 37-43.
- SOLER i BONET, Josep M.(1987). "Barraques i tines, construccions per a la vinya"; dins Dovella, núm. 24. Manresa.
- SOLER i BONET, Josep M.(1988). "La tècnica de la pedra seca. La construcció popular"; dins Dovella, núm. 29. Manresa, pàgs. 47-52.
- SOLER i BONET, Josep Maria (2000). "La construcció en pedra seca, arquitectura, patrimoni i tradició"; dins Dovella, núm. 70. Manresa, pàgs. 9-11.
- VALLS i PUEYO, Joan (2002). Les construccions de pedra seca al terme de Castellbell i el Vilar; dins Dovella, núm. 78. Manresa, pàgs. 56 - 59.

Enllaços d'interès:

<http://wikipedra.catpaisatge.net/>

